

Ympäristövaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen ennalta ehkäisemisestä ja korvaamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen ennalta ehkäisemisestä ja korvaamisesta (HE 154/2021 vp): Asia on saapunut ympäristövaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty maa- ja metsätalousvaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- lainsäädäntöjohtaja Johanna Korpi, ympäristöministeriö
- erityisasiantuntija Hanne Lohilahti, ympäristöministeriö
- lainsäädäntöneuvos Heini Färkkilä, oikeusministeriö
- erityisasiantuntija Jussi Laanikari, maa- ja metsätalousministeriö
- ma. lakimiessihteeri Sarita Kämäräinen, saamelaiskäräjät
- johtava asiantuntija Tuula Kurikka, Metsähallitus
- ylitarkastaja Taina Kojola, Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
- ylitarkastaja Leena Lehtomaa, Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
- lakimies Anna-Rosa Asikainen, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- asiamies Rikard Korkman, Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC ry
- lakimies Elias Rauhala, Kalatalouden Keskusliitto
- toiminnanjohtaja Anne Ollila, Paliskuntain yhdistys
- toimitusjohtaja Kim Jordas, Suomen Ammattikalastajaliitto SAKL ry
- puheenjohtaja Harri Hölttä, Suomen luonnonsuojeluliitto ry
- luonnon- ja riistanhoitopäällikkö Ere Grenfors, Suomen Metsästäjäliitto
- ohjelmajohtaja Petteri Tolvanen, WWF Suomi
- professori Janne Salminen

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- valtiovarainministeriö
- Etelä-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
- Pohjois-Karjalan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
- Keski-Pohjanmaan liitto
- Lapin liitto

Valiokunnan mietintö YmVM 10/2021 vp

- Suomen Kuntaliitto
- Luonnonvarakeskus
- BirdLife Suomi ry
- Natur och Miljö ry
- professori Olli Mäenpää

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:

- Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö ry

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen ennalta ehkäisemisestä ja korvaamisesta. Ehdotus toteuttaa pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelmaa, jonka yhtenä tavoitteena on pysäyttää luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen Suomessa.

Esityksessä ehdotetaan, että luonnonsuojelulailla ja sen nojalla rauhoitettujen eläinten aiheuttamista vahingoista sekä maakotkan porotaloudelle aiheuttamista vahingoista maksettavista korvauksista säädettäisiin jatkossa yhdessä laissa nykyisen kahden asetustasoisen säädöksen sijaan.

Esityksen tavoitteena on ensisijaisesti rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen ehkäiseminen ennalta ja toissijaisesti aiheutuneiden vahinkojen korvaaminen valtion talousarviovaroilla tilanteissa, joissa vahingosta aiheutuvien kustannusten sietäminen olisi yksityishenkilölle tai yritykselle kohtuutonta. Lakiin ehdotetaan otettavaksi säännökset valtion varoista myönnettävästä vahinkojen ennaltaehkäisemiseen tarkoitetusta avustuksesta. Harkinnanvaraista korvausta voitaisiin myöntää rauhoitettujen eläinten aiheuttamista viljelys- ja eläinvahingoista sekä laskennallista tukea maakotkan aiheuttamista porotalousvahingoista ja sääksen aiheuttamista kalatalousvahingoista. Ehdotukseen sisältyvät säännökset muun muassa EU:n valtion tukeen sovellettavien säädösten noudattamisesta, toimivaltaisista viranomaisista ja viranomaisten tehtävistä, avustuksen, korvauksen ja tuen hakemisesta, myöntämisen edellytyksistä ja päätöksistä. Lisäksi ehdotukseen sisältyvät avustuksen, korvauksen ja tuen palauttamista ja takaisinperintää sekä oikeusturvakeinoja koskevat säännökset.

Esitys liittyy valtion vuoden 2022 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajan-kohtana.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen ennalta ehkäisemisestä ja korvaamisesta. Valiokunta pitää lain tavoitteita kannatettavina ja ehdotettuja säännöksiä sinänsä tarpeellisina. Lakiehdotukseen sisältyvä tuki vahinkojen ennaltaehkäisyyn on

Valiokunnan mietintö YmVM 10/2021 vp

erittäin kannatettava uudistus. Rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen merkittävä lisääntyminen viimeisen viiden vuoden aikana on kasvattanut tarvetta kehittää nykyistä kansallista tukijärjestelmää. Järjestelmää on valmisteltu laajapohjaisessa työryhmässä vuosina 2019—2021.

Valiokunnalle on esitetty eräitä välttämättömiä muutostarpeita, jotka liittyvät erityisesti lakiehdotukseen sisältyvän valtuussäännöksen täsmällisyyteen ja tarkkarajaisuuteen sekä hallinnon ulkopuolisen asiantuntijan käyttämiseen vahingon arvioimisessa. Maa- ja metsätalousvaliokunta on antanut asiassa lausunnon (MmVL 25/2021 vp), jossa se on nostanut esiin eräitä kehittämistarpeita. Kuultuaan asiassa lukuisia elinkeinon harjoittajia edustavia tahoja, joiden viesti on pääosin yhtenevä maa- ja metsätalousvaliokunnan esittämien näkökohtien kanssa, valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä muutettuna.

Valiokunta pitää sisänsä kannatettavana rauhoitettujen lajien aiheuttamien vahinkojen ehkäisemisen sisällyttämistä tuen piiriin. On hyväksyttävä lähtökohta pyrkiä ensisijaisesti rajoittamaan vahinkoja ja kannustaa toimijoita ennaltaehkäiseviin toimiin. Erityisesti viime vuosina valkoposkikihanhien aiheuttamat vahingot ovat kasvaneet ja tarve hanhipeltojen perustamiseen sekä karkotustoimiin on ilmeinen. On tärkeää, että edellä mainittuja ennalta ehkäiseviä toimia voidaan tukea julkisista varoista. Tämän lisäksi tulisi hakea muita keinoja vahinkojen rajaamiseen vuonna 2020 valmistuneen valkoposkikihanhityöryhmän raportin mukaisesti. Erityisesti tulisi tarkastella elinvoimaisiksi luokiteltujen ja edelleen vahvistuvien lajien rauhoituksesta luopumista sekä poikkeuslupamenettelyiden sujuvoittamista. Valkoposkikihanhien osalta metsästyksen aloittaminen edellyttäisi lintudirektiivin liitteiden muuttamista ja tätä vaihtoehtoa tulisi edelleen pitää esillä. Hallituksen esityksessä ei kuitenkaan ole laajemmin käsitelty vahinkomäärien kasvun hillitsemisen keinoja. Sen sijaan siinä on tuotu esille harkinnanvaraiseen korvaukseen käytettävissä olevien määrärahojen riittävyys ja tarve sopeuttaa vuosittain maksettavat korvaukset käytettävissä olevaan määrärahaan siten, että kaikkia korvauksia leikataan samassa suhteessa, mikäli määräraha ei ole riittävä kaikkien vahinkojen korvaamiseen. Maksettavien korvausten leikkaaminen on sinänsä mahdollinen, mutta valiokunnan käsityksen mukaan epätoivottava vaihtoehto. Ratkaisua tulisi hakea koko ennaltaehkäisevien toimenpiteiden keinovalikoimasta sekä korottamalla määrärahan tasoa vastaamaan vahinkojen määrää. Merimetson osalta tulee soveltaa joustavasti lintudirektiivin mahdollistamia poikkeusmenettelyjä merimetsokannan aiheuttamien vahinkojen ehkäisemiseksi. (*Valiokunnan lausumaehdotus 1*)

Ehdotetun lain soveltamisala kattaa todetut viljelys- ja eläinvahingot sekä maakotkan ja sääksen aiheuttamien vahinkojen osalta perintään perustuvat laskennalliset tuet. Kysymys on pääosin rauhoitettujen lintujen aiheuttamista vahingoista. Riistalajien aiheuttamat vahingot korvataan riistavahinkolain mukaisesti. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan erityisesti maakotkan pesintään perustuvaa laskennallista tukea voidaan pitää onnistuneena. Järjestelmä on koettu toimivaksi ja oikeudenmukaiseksi. Muilta osin korvausjärjestelmään on kohdistunut kritiikkiä, joka koskee soveltamisalan rajauksia, määrärahan riittävyyttä, vahingoittuneen omaisuuden käyvän arvon määrittelyssä käytettäviä perusteita ja korvauksen maksamisessa noudatettavaa menettelyä. Soveltamisalan osalta kritiikki kohdistuu erityisesti merikotkan, merimetson ja harmaahaikaran aiheuttamien vahinkojen rajaamiseen korvauksen ulkopuolelle. Merikotkan porotaloudelle aiheuttamien vahinkojen osalta ympäristöministeriö on käynnistänyt selvityksen mahdollisista vahingoista. Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että selvityksen johdosta ryhdytään toimenpiteisiin merikotkan aiheuttamien vahinkojen korvaamiseksi maakotkan reviiriperusteista korvausta vas-

Valiokunnan mietintö YmVM 10/2021 vp

taavalla tavalla. Tämän lisäksi ympäristöministeriö on sitoutunut selvittämään tarkemmin merimetsojen ja harmaahaikaroiden kalanviljelylaitoksille aiheuttamien vahinkojen suuruutta, mahdollisuuksia ehkäistä vahinkoja sekä erilaisia mahdollisuuksia omaisuusvahinkojen tukijärjestelmän luomiseksi. Niiden osalta ongelmaksi ei muodostu vahingonkohteen luonne, sillä kalanviljelylaitoksen emokalat ja poikaset ovat kalankasvatusyrityksen omaisuutta. Lisäksi ympäristöministeriö on sitoutunut selvittämään merimetson pyydyksiin jääneille kaloille aiheuttamia vahinkoja. Jos selvityksessä todetaan merimetson aiheuttavan merkittäviä vahinkoja kalasaaliille, ympäristöministeriö lupaa valiokunnalle toimittamassaan lisäselvityksessä valmistella tukijärjestelmää koskevan hallituksen esityksen. Valiokunta pitää näitä selvityksiä tärkeinä koko järjestelmän ja rauhoitettujen lajien suojelun yleisen hyväksyttävyyden kannalta.

Merimetson kaupalliselle kalastukselle aiheuttamien vahinkojen korvaaminen on ympäristöministeriöltä saadun selvityksen mukaan ongelmallista, koska tässä tapauksessa saalis, luonnonvaraisen kalalajin yksilöt, ei ole kenenkään omaisuutta. Ympäristöministeriön mukaan kaupalliselle kalastukselle luonnonvaraisten lajien aiheuttamia saalistappioita ei ole mahdollista yksilöidä ja arvioida. Näin ollen kyse olisi kalastuselinkeinon yleisestä elinkeinopoliittisesta tukemisesta, joka ei ole kyseessä olevan järjestelmän tarkoitus ja joka kuuluu maa- ja metsätalousministeriön toimialaan. Valiokunta huomauttaa, että merimetsa on rauhoitettu eläinlaji, jonka suojelutoimien yleisen hyväksyttävyyden edistäminen korvaamalla lajin aiheuttamat vahingot kuuluu sinänsä ehdotetun lain 2 §:n 2 kohdan piiriin. Valiokunta ei pidä ongelmallisena lakiehdotuksen mukaisen korvauksen myöntämistä sen enempää kalastuselinkeinolle kuin porotaloudellekaan. Kyseessä ei ole periaatteellinen muutos rauhoitettujen eläinlajien aiheuttamien vahinkojen korvaamiseen. Valiokunnan saamissa asiantuntijalausunnoissa on todettu, että merimetsot aiheuttavat vahinkoa kaupalliselle kalastukselle monella tavalla. Ne välittömästi vahingoittavat sekä saaliita että pyydyksiä. Lisäksi ne saalistaessaan muuttavat kalojen käyttäytymistä ja verottavat kalakan-toja pesimäalueellaan. Kysymys on laajemmasta ilmiöstä kuin saaliin vahingoittamisesta. Aiheesta on olemassa tutkimustietoa, jota tulisi laajasti hyödyntää tukijärjestelmän valmistelussa.

Valiokunnan käsityksen mukaan lakiehdotuksen keskeisenä sisältönä on kompensoida yrityksille ja luonnollisille henkilöille suojelusäännöksistä aiheutuneita kustannuksia ja korvata omaisuuden vahingoittumista tai tuhoutumista. Vaikka konkreettisen vahingon aiheuttaa luonnonvaraisen eläinlajin yksilö, perusteen korvaukselle muodostaa tässä yhteydessä se seikka, että kyseessä on luonnonsuojelulain nojalla rauhoitettu laji. Näin ollen myöskään merimetson osalta ongelmaksi ei muodostu se, että vahingon aiheuttaa luonnonvarainen laji. Ongelmaksi ei muodostu myöskään se seikka, etteivät vapaasti elävät kalakannat sellaisenaan ole kenenkään omaisuutta. Ne ovat kuitenkin varallisuusarvoinen objekti, johon kohdistuu erilaisia oikeuksia, joista omaisuuden suojaa saa vesialueen omistajan kalastusoikeus (PeVL 58/2014 vp). Kalastusoikeuden haltijana vesialueen osakaskunta tai kiinteistön omistaja voi hyödyntää kalastusoikeuttaan kalastamalla, vuokraamalla kalastusoikeuden tai myöntämällä kalastuslupia vesialueeseen. Merimetson pesien vaikutusalueella vesialueen omistajan mahdollisuus hyödyntää omaisuuttaan ja toisaalta luvanvarainen tai vuokraoikeuteen perustuva kalastus pahimmassa tapauksessa estyy kalakannan tilan heikkenemisen myötä. Siltä osin kuin oikeus kalastaa alueella perustuu vesialueen omistajan, mukaan lukien valtion, lupaan taikka kiintiöön, tulee aidosti tarkastella mahdollisuutta korvata vahinkoja myös rajoitetun esineoikeuden perusteella. Pyydyksille ja saaliille aiheutuneiden vahinkojen korvaamista voidaan pitää esinevahingon korvaamisena ja laskennallisen korvauksen avulla voidaan korvata taloudellisia vahinkoja kuten kalastajan saamatta jääneitä tuloja

Valiokunnan mietintö YmVM 10/2021 vp

merimetson pesien vaikutusalueella. Nämä molemmat elementit ovat tärkeitä oikeudenmukaisen järjestelmän rakentamisessa. Kun kyseessä on valtion toiminnasta (rauhoitettujen eläinlajien suojelusta) seuraava harkinnanvarainen korvaus vahingonkärsijöille, valtioneuvoston tulee korvauksjärjestelmää valmistellessaan pyrkiä löytämään oikeudenmukainen ja tehokas, eri elinkeinoja ja elinkeinonharjoittajia tasapuolisesti kohteleva järjestelmä, joka parhaiten toteuttaa ehdotetun lain tavoitteita. Maakotkan osalta tässä on onnistuttu ja näin ollen valtioneuvoston tulee selvittää viivymättä merimetson aiheuttamia vahinkoja kaupalliselle kalastukselle ja valmistella erillinen tukijärjestelmästä annettava hallituksen esitys, mikäli selvitys osoittaa, että merkittäviä vahinkoja aiheutuu. Valmistelun etenemisestä on esitettävä selvitys vuoden 2022 loppuun mennessä, mikäli hallituksen esitystä ei ole annettu eduskunnalle. (*Valiokunnan lausumaehdotus 2*)

Vahingon johdosta maksettavan korvauksen täysimääräisyys on keskeinen tekijä lakiehdotuksen tavoitteiden saavuttamisessa. Koko korvausjärjestelmän uskottavuus riippuu siitä, että korvauksen rahoittamiseen myönnetään vahinkomäärien näkökulmasta riittävä rahoitus joko momentin sisäisellä kohdentamisella tai momentin määrärahasoia korottamalla. Valiokunta yhtyy maa- ja metsätalousvaliokunnan näkemykseen korvauksen määrärahojen riittävyyden turvaamisesta. Muita vahinkojen korvaamisen keskeisiä tekijöitä ovat omaisuuden käyvän arvon määrittely ja korvauksen ehdot. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan Luonnonvarakeskuksen laatimia satotilastoja tulee kehittää siten, että ne paremmin vastaavat tosiasiallisia satomääriä aktiivisissa normaali- ja luomutuotannossa. Myös hintatilastointia tulee edelleen kehittää ja Luonnonvarakeskuksen ylläpitämän luomuhintatilaston käyttöönotto tulee edistämään myös luomusatojen käyvän arvon määrittelyä. Käyvän arvon määrittelyssä käytetään apuna maa- ja metsätalousministeriön asetuksella säädettyä eläinvahinkojen korvaamisessa käytettävää käypää arvoa. Asetuksessa tulisi huomioida kaavamaisesti määritellyt arvoja paremmin jalostettujen ja koulutettujen eläinten todellinen arvo. Korvauksen edellytykseksi ei tule asettaa kohtuuttomia ennalta ehkäiseviä toimenpiteitä. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan näin ei ole tarkoitus menetellä.

Lopuksi valiokunta nostaa esiin korvauksen oikea-aikaisuuden. Korvauksen merkitystä vähentää olennaisesti se, että korvausta voisi hakea lakiehdotuksen mukaan kerran vuodessa, vuoden loppuun mennessä, minkä jälkeen maksu voi tapahtua. Tämä johtaa käytännössä siihen, että korvausta satovahingosta voi joutua odottamaan lähes vuoden, kun taas viljelijä joutuu paljon aikaisemmin hankkimaan materiaalin uuden kasvuston perustamiseen tai korvaavan sadon eläinten rehuksi. Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että korvaus maksetaan käytettävissä olevien määrärahojen puitteissa ilman aiheutonta viivytystä sen vuoden aikana, jona vahinko syntyi. Säännöksen toteuttamiseksi on tarpeen varmistaa riittävät resurssit korvausasioita käsitteleville ELY-keskuksille sekä edistää sähköistä asiointia asian käsittelyssä. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan korvauksen jatkuva haku ja viivytyksetön käsittely edellyttää pysyvästi arviolta kahden henkilötyövuoden (noin 160 000 euroa/vuosi) lisäystä Pohjois-Karjalan ja Kaakkois-Suomen ELY-keskusten resursseihin. Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että tämä lisäresurssi järjestetään viivyttömän ja vahingonkärsijöitä asianmukaisesti kohtelevan hakumenettelyn turvaamiseksi.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

3 §. Euroopan unionin valtioneuvostolainsäädännön soveltaminen. Pykälän täsmentämistä pidetään tarpeellisenä asetuksenantovaltuuden täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden sekä EU-lainsä-

Valiokunnan mietintö YmVM 10/2021 vp

dännön voimaansaattamista koskevan vakiintuneen valtiosääntökäytännön näkökulmasta. Pykälän 1 momentissa säädetään EU:n valtiontukisääntöjen soveltamisesta. Siinä todetaan informatiivisesti, että myönnettäessä korvausta, tukea tai avustusta taloudellista toimintaa harjoittavalle yritykselle tai muulle yhteisölle, sovelletaan Euroopan unionin valtiontukea koskevia säädöksiä. Valtiontukea koskevat määräykset sisältyvät Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 artiklaan, jota kuitenkin sovelletaan mainitun sopimuksen 42 artiklan mukaan maataloustuotteiden tuotantoon ja kauppaan vain siten kuin Euroopan parlamentti ja neuvosto päättävät. Tästä lähtökohdasta ei voida poiketa kansallisella lainsäädännöllä. Näin ollen 1 momenttiin on tarpeen lisätä täsmennys, jonka mukaan valtiontukisääntöjä sovelletaan lakiehdotuksessa tarkoitettuihin toimenpiteisiin, jollei Euroopan unionin lainsäädännöstä muuta johdu.

Pykälään lisätään uusi 2 momentti. Valtiontuen myöntämisen edellytyksenä on komission hyväksyvä päätös. Lakiehdotuksessa tarkoitettuun valtiontukeen tulevat sovellettavaksi viljelysvahinkojen osalta Euroopan unionin suuntaviivat maa- ja metsätalouden ja maaseutualueiden valtiontuesta vuosina 2014—2020 (2014/C 204/01), jäljempänä maatalouden valtiontuen suuntaviivat, sekä kalanviljelyvahinkojen osalta kalastus- ja vesiviljelyalan de minimis -tuesta annettu komission asetus (EU) N:o 717/2014. Maakotkan porotaloudelle aiheuttamien vahinkojen korvaaminen ei sen sijaan kuulu yhteisen maatalouspolitiikan yhteisen markkinajärjestelyasetuksen (EU) N:o 1308/2013 211 artiklan mukaan valtiontukisääntelyn piiriin, eikä kysymys ole valtiontuesta.

Pykälän 2 momentti siirtyy 3 momentiksi. Siihen ei ehdoteta muutoksia. Se sisältää viittauksen eräiden valtion tukea koskevien Euroopan unionin säännösten soveltamisesta annetun lain (300/2001) 2 ja 2 a §:iin avoimuusvelvoitteen toteuttamiseksi. Säännöksen tarkoituksena on varmistaa, että ministeriö saa tarvittavat tiedot notifiointia ja vuosiraportointia varten, ja että tukiviranomainen vastaa komission päätöksessä asetetun julkaisuvelvoitteen toteutumisesta.

Pykälän 4 momentissa (hallituksen esityksessä 3 momentti) ehdotetaan valtioneuvostolle valtuutusta antaa asetuksella tarkempia säännöksiä avustuksen, korvauksen tai sääksen pesintään perustuvan tuen myöntämisestä, myöntämisen edellytyksistä, maksamisesta, käytöstä ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen sekä avustuksen saajan velvollisuuksista. Asetuksen antaminen on harkinnanvaraista ja sen käyttöä rajaavat EU:n valtiontukisäännöt, joita ovat erityisesti maatalouden valtiontuen suuntaviivat sekä kalastus- ja vesiviljelyalan de minimis -tuesta annettu komission asetus. Valtuussäännöstä on tarpeen täsmentää siten, että siitä käyvät yksiselitteisesti ilmi ne Euroopan unionin määräykset (maatalouden valtiontuen suuntaviivat) ja säädökset (de minimis-asetus), jotka rajaavat valtuuden käyttöä.

17 §. Viljelysvahinkojen korvausperusteet. Pykälän 3 momentissa säädetään täydennys- ja uudelleenviljelystä aiheutuneiden kustannusten korvaamisesta. Valiokunta ehdottaa tukitasoa korotettavaksi 100 %:in Euroopan unionin valtiontukea koskevien määräysten muuttumisen johdosta. Aikaisemmin maatalouden valtiontuen suuntaviivoissa korvauksen enimmäismäärä oli 80 %:a kustannuksista. Komissio on ilmoituksellaan vuonna 2018 muuttanut maatalouden suuntaviivoja (C/2018/7303) siten, että tuki voi olla enintään 100 %:a tukikelpoisista kustannuksista. Samalla ehdotetaan täsmennettäväksi säännöksen sanamuotoa siten, että korvauksen ehdottomasta enimmäismäärästä säädettäessä vahingon käyvän arvon sijaan käytetään ilmausta vahingon tosiasiallinen arvo.

Valiokunnan mietintö YmVM 10/2021 vp

18 §. Eläinvahinkojen korvausperusteet. Pykälän 1 momentin 2 kohdassa säädetään vahingoittuneen eläimen hoitamisessa aiheutuneiden eläinlääkintäkustannusten korvaamisesta. Vastaavasti kuin 17 §:n 3 momentin kohdalla säännöstä on tarpeen muuttaa siten, että kustannukset korvataan enintään eläimen käypään arvoon saakka. Aikaisemmin maatalousalan valtiontuen suuntaviivoissa korvauksen enimmäismäärä oli 80 %:a kustannuksista. Komissio on ilmoituksellaan vuonna 2018 muuttanut maatalouden suuntaviivoja (C/2018/7303) siten, että tuki voi olla enintään 100 %:a tukikelpoisista kustannuksista.

20 §. Viljelys- ja eläinvahingon toteaminen ja arviointi. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 momentti. Tarkoituksena on sisällyttää pykälään perustuslain 124 §:n edellyttämät perusoikeuksien, oikeusturvan ja hyvän hallinnon takeet, jotta eläinvahingon tunnistamis- ja arviointitehtävän suorittaminen voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle. Tehtävän siirtäminen muulle kuin viranomaiselle on käsillä olevassa tapauksessa tarkoituksenmukaista, sillä tehtävä edellyttää erityistä asiantuntemusta. Kysymys on eläinvahingon tunnistamisesta rauhoitetun eläinlajin yksilön aiheuttamaksi, mikä vaatii perehtyneisyyttä lajin toimintaan. ELY-keskus arvioi tehtävän kannalta, mikä taho on tehtävän tarkoituksenmukaisen hoitamisen kannalta paras vaihtoehto. Tehtävä suoritetaan maastossa ja se sisältää tosiasiallista hallintotoimintaa. Sen sijaan siihen ei sisälly hallintopäätöksentekoa. Arviointitehtävän suorittamiseen ei liittyisi muutoksenhakumahdollisuutta, vaan muutoksenhakuun sovelletaan ehdotetun lain 38 §:ä. Pykälään lisätään oikeusturvan ja hyvän hallinnon takeiden turvaamiseksi säännös tehtävän hoitamisesta rikosoikeudellisen virkavastuun alaisena sekä viittaus vahingonkorvauslakiin (412/1974). Eläinvahingon tunnistamis- ja arviointitehtävää hoidettaessa sovelletaan lisäksi hallinto-oikeudellista yleislainsäädäntöä.

30 §. Korvauksen ja tuen hakeminen. Pykälässä on tarpeen säätää hakemuksen toimittamisen ohella hakemuksen käsittelyn määräajasta. Hallituksen esityksen mukaan (lakiehdotuksen 30 §:n 2 momentti) korvausta olisi haettava sen vuoden loppuun mennessä, jona vahinko on tapahtunut, minkä jälkeen saapuneet hakemukset käsitellään. Ehdotetun menettelyn tarkoituksena on ollut varmistaa, että määrärahan osoittautuessa riittämättömäksi rahoitusta voidaan vähentää tarvittaessa samassa suhteessa kaikilta hakijoilta. Toiseksi säännöksen tarkoituksena on rajoittaa ELY-keskusten työtaakkaa, kun avustukset, korvaukset ja tuet maksetaan kerran vuodessa. Kolmanneksi maatalouden valtiontuen suuntaviivojen mukaan useammassa erässä maksettava tuki ja tukikelpoiset kustannukset on diskontattava tuen myöntämishetken arvoon. Diskonttauksessa käytettävä korko on lisäksi rahoituksen myöntämispäivänä sovellettava diskonttokorko.

Korvausjärjestelmän hyväksyttävyyys ja tavoitteiden saavuttaminen edellyttää, että korvaus tai tuki on vahingonkärsijän käytettävissä kohtuullisessa ajassa. Näin ollen on tarpeen säätää korvaushakemusten ilman aiheetonta viivytystä tapahtuvasta toimittamisesta toimivaltaiselle viranomaiselle. Maakotkan ja kalasääsken pesintään perustuvia, lakiehdotuksen 5 luvussa tarkoitettuja laskennallisia tukia tulisi sen sijaan hakea vuosittain viimeistään 31 päivänä lokakuuta. Säännöksen tarkoituksena on edistää vahingon korvattavuuden selvittämistä mahdollisimman pian vahingon toteamisen jälkeen ja ennen kaikkea varmistaa hakemuksen lähtökohtaisesti viivytyksetön, ilman aiheetonta viivytystä tapahtuva käsittely. Hakemuksen käsittelyn tulee tapahtua joka tapauksessa sinä vuonna, jona vahinko on syntynyt, tai, jos hakemus on tehty niin myöhään, ettei sitä ehditä käsitellä kyseisenä vuonna, viipymättä vuoden vaihteen jälkeen. Valiokunnan käsityksen mukaan olisi suotavaa maksaa korvaus tai tuki yhdessä erässä mahdollisimman pian hake-

Valiokunnan mietintö YmVM 10/2021 vp

muksen tultua käsiteltyksi. Jos korvaus tai avustus joudutaan maksamaan useammassa erässä, ehdotettu säännös ei tätä estä. Valiokunnan käsityksen mukaan diskonttaus on vakiintunut käytäntö valtiontukien maksamisessa ja siitä voidaan säätää tarkemmin lakiehdotuksen 3 §:n 4 momenttiin sisältyvän valtuuden perusteella valtioneuvoston asetuksella. Säännöksen toimeenpanossa tulee huolehtia ELY-keskuksen riittävästä resursoinnista ja perehdyttämisestä.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Ympäristövaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 154/2021 vp sisältyvän lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Valiokunnan muutosehdotukset

Laki

rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen ennalta ehkäisemisestä ja korvaamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain tavoite

Tämän lain tavoitteena on:

- 1) ehkäistä rauhoitettujen eläinten aiheuttamia vahinkoja ennalta;
- 2) korvata rauhoitettujen eläinten aiheuttamia vahinkoja;
- 3) edistää lajiensuojelua;
- 4) lisätä luonnonsuojelun hyväksyttävyyttä.

2 §

Soveltamisala

Tässä laissa säädetään niistä perusteista ja menettelyistä, joita noudatetaan myönnettäessä varoja valtion talousarvioon otettujen määrärahojen rajoissa:

Valiokunnan mietintö YmVM 10/2021 vp

- 1) rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen ennalta ehkäisemiseen;
- 2) rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen korvaamiseen;
- 3) porotalouden tukemiseen maakotkan porotaloudelle aiheuttamien vahinkojen korvaamiseksi poronhoitolain (848/1990) 2 §:ssä tarkoitetulla poronhoitoalueella;
- 4) kalatalouden tukemiseen sääksen pesinnän perusteella.

3 §

Euroopan unionin valtiontukilainsäädännön soveltaminen

Jos avustusta, korvausta tai tukea myönnetään taloudellista toimintaa harjoittavalle yritykselle, julkiselle yhteisölle tai muulle yhteisölle, sovelletaan lisäksi Euroopan unionin valtiontukisääntelyä, jollei Euroopan unionin lainsäädännöstä muuta johdu.

Avustus ja korvaus myönnetään Euroopan unionin maa- ja metsätalousalan ja maaseutualueiden valtiontuesta vuosina 2014—2020 annetuissa suuntaviivoissa (2014/C 204/01) tarkoitettuna, jaksojen 1.1.1.1. tai 1.2.1.5. mukaisena valtiontukena. Sääksen pesintään perustuva tuki myönnetään Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 ja 108 artiklan soveltamisesta vähämerkityksiseen tukeen kalastus- ja vesiviljelyalalla annetussa komission asetuksessa (EU) N:o 717/2014 tarkoitettuna vähämerkityksisenä tukena. (Uusi 2 mom.)

Tietojen antamisesta ja ilmoitusmenettelystä säädetään eräiden valtion tukea koskevien Euroopan unionin säännösten soveltamisesta annetun lain (300/2001) 2 §:ssä ja tukitietojen julkaisu- ja avoimuusvelvoitteesta 2 a §:ssä.

Tarkempia säännöksiä avustuksen, korvauksen tai sääksen pesintään perustuvan tuen myöntämisestä, myöntämisen edellytyksistä, maksamisesta, käytöstä ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen sekä avustuksen saajan velvollisuuksista voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella sen mukaan kuin maa- ja metsätalousalan ja maaseutualueiden valtiontuesta vuosina 2014-2020 annetussa Euroopan unionin suuntaviivoissa (2014/C 204/01) määrätään ja kalastus- ja vesiviljelyalan de minimis -tuesta annetussa komission asetuksessa (EU) N:o 717/2014 säädetään.

4 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

- 1) *rauhoitettulla eläimellä* luonnonsuojelulain (1096/1996) nojalla rauhoitettua, luonnonvaraisena esiintyvää lintua ja nisäkästä;
- 2) *avustuksella* valtion varoista myönnettyä harkinnanvaraista rahoitusta rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen ennaltaehkäisemiseen;
- 3) *korvauksella* valtion varoista myönnettyä harkinnanvaraista rahoitusta rauhoitettujen eläinten aiheuttamien viljelys- ja eläinvahinkojen korvaamiseen;
- 4) *tuella* valtion varoista myönnettyä harkinnanvaraista laskennallista rahoitusta niiden vahinkojen korvaamiseksi, joita maakotka aiheuttaa porotaloudelle ja sääksi kalataloudelle.

Valiokunnan mietintö YmVM 10/2021 vp

2 luku

Viranomaiset ja niiden tehtävät

5 §

Ympäristöministeriön tehtävät

Tämän lain mukaisen toiminnan yleinen ohjaus, seuranta ja kehittäminen kuuluvat ympäristöministeriölle.

6 §

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tehtävät

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tehtävänä on:

- 1) rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen ennaltaehkäisyn edistäminen;
- 2) vahinkoilmoitusten, korvaus-, tuki- ja avustushakemusten sekä niitä koskevien oikaisuvaatimusten käsitteleminen ja ratkaiseminen;
- 3) avustuksen, korvauksen ja tuen toimeenpanotehtävät ja niihin liittyvä neuvonta, ohjaus, tiedotus ja valvonta.

Toimivaltainen valtion viranomainen on se elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, jonka toimialueella vahinko tapahtuu. Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus käsittelee ja ratkaisee kuitenkin hakemukset maakotkan pesintään perustuvasta tuesta ja Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus hakemukset sääksen pesintään perustuvasta tuesta.

7 §

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskuksen tehtävät

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskus hoitaa avustusten maksamista ja takaisinperintää koskevat valtionavustuslain (688/2001) 12, 19, 21 ja 22 §:n mukaiset tehtävät. Kehittämis- ja hallintokeskus hoitaa toimivaltaisen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ohella myös mainitun lain 15 §:n mukaisia valvontatehtäviä.

8 §

Metsähallituksen tehtävät

Metsähallituksen tehtävänä on:

- 1) maakotkien pesintätilanteen ja poikastuoton selvittäminen vuosittain 23 §:ssä tarkoitettujen maakotkien reviirikohtaisten kertoimien laskemista varten;
- 2) Suomen ja toisen valtion rajan molemmille puolille ulottuvien reviirien lukumäärän selvittäminen ja tarvittaessa arvioiminen.

Valiokunnan mietintö YmVM 10/2021 vp

9 §

Kunnan viranomaisen tehtävät

Kunnan maaseutuelinkeinoviranomaisen tehtävänä on viljelysvahingon toteaminen ja arvioiminen.

Toimivaltainen on sen kunnan maaseutuelinkeinoviranomainen, jonka alueella vahinko tapahtuu.

3 luku

Avustus vahinkojen ennaltaehkäisemiseen

10 §

Avustuksen tarkoitus

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi myöntää avustusta 15, 21 ja 26 §:ssä tarkoitettujen vahinkojen sekä rakennuksille aiheutuvien vahinkojen ennaltaehkäisemiseen valtion talousarviossa osoitettujen määrärahojen rajoissa. Avustusta voidaan myöntää tavaroiden ja palveluiden hankintaan sekä tutkimukseen ja kehitystyöhön.

11 §

Avustuksen hakijat

Avustusta viljelys- ja eläinvahinkojen sekä maakotkan porotaloudelle ja sääksen kalanviljelylaitoksille aiheuttamien vahinkojen ennaltaehkäisemiseen voidaan myöntää luonnollisille henkilöille, yrityksille ja muille yhteisöille lukuun ottamatta valtion kirjanpitoyksiköitä.

Avustusta rakennuksille aiheutuvien vahinkojen ennaltaehkäisemiseen voidaan myöntää luonnollisille henkilöille ja muille yhteisöille lukuun ottamatta valtion kirjanpitoyksiköitä.

12 §

Avustuksen myöntämisen edellytykset

Avustuksen myöntämisen edellytyksenä on, että ennaltaehkäisevien toimien arvioidaan vähentävän vahinkojen seurauksia sekä lieventävän niihin liittyviä riskejä. Lisäksi edellytyksenä on, ettei avustuksen saaja ole saanut muuta julkista rahoitusta samaan toimeen. Avustus voi kattaa kustannukset osaksi tai kokonaan.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä avustuksen myöntämisen edellytyksistä sekä avustuksen saajan velvollisuuksista.

Valiokunnan mietintö YmVM 10/2021 vp

13 §

Avustuksen määrä

Myönnettävän avustuksen määrä perustuu tavaran ja palvelun arvonlisäverollisiin kustannuksiin. Avustuksen määrä perustuu kuitenkin arvonlisäverottomiin kustannuksiin, jos hankinta liittyy yrityksen tai kunnan vähennykseen tai palautukseen oikeuttavaan toimintaan.

4 luku

Korvaukset aiheutuneista vahingoista

14 §

Korvauksen myöntämisen yleiset edellytykset

Korvausta maksetaan vahinkotapahtuman suorana seurauksena aiheutuneista vahingoista valtion talousarviossa osoitettujen määrärahojen rajoissa. Jos korvausta ei voida suorittaa talousarvion puitteissa täysimääräisesti, korvauksen määrää vähennetään kaikilta korvauksen saajilta samassa suhteessa.

Korvauksen määrää laskettaessa otetaan vähennyksenä huomioon muun lainsäädännön tai vakuutuksen perusteella vahinkotapahtumasta saatava korvaus.

Vahingonkärsijän on käytettävissään olevin kohtuullisin keinoin pyrittävä estämään vahingon syntyminen tai sen laajeneminen. Edellä 3 luvussa säädetty avustus ei poista korvauksen saajan velvollisuutta pyrkiä estämään vahingon syntyminen tai sen laajeneminen.

Korvaus voidaan evätä tai sitä voidaan alentaa, jos vahingonkärsijä on ilman hyväksyttävää perustetta kieltänyt sellaisen toimenpiteen suorittamisen, jolla olisi voitu estää vahingon syntyminen tai sen laajentuminen, tai muuten myötävaikuttanut korvaushakemuksessa tarkoitetun vahingon syntymiseen tai sen laajenemiseen.

15 §

Korvattavat vahingot ja korvauksen saaja

Viljelysvahinkona voidaan korvata rauhoitettujen eläinten pellolle, puutarhalle, taimistoviljelmälle ja kootulle sadolle aiheuttama vahinko. Korvausta viljelysvahingosta voidaan maksaa maatalouden alkutuotannossa toimivalle yritykselle.

Eläinvahinkona voidaan korvata rauhoitettujen eläinten tuotantoeläimelle tai kotieläimelle aiheuttama vahinko lukuun ottamatta maakotkan porotaloudelle ja sääksen kalanviljelylaitoksille aiheuttamia vahinkoja. Tuesta porotaloudelle ja kalataloudelle maakotkan ja sääksen pesinnän perusteella säädetään 5 luvussa.

Korvausta eläinvahingosta voidaan maksaa luonnolliselle henkilölle, maatalouden alkutuotannossa toimivalle yritykselle ja paliskunnalle.

Valiokunnan mietintö YmVM 10/2021 vp

16 §

Korvauksen määrän yleiset perusteet

Korvauksena voidaan maksaa enintään vahingoittuneen omaisuuden käypä arvo.

Korvausta voidaan maksaa myös korvauksen hakijalle aiheutuneista, vahingon selvittämisen kannalta tarpeellisista ja kohtuullisista vahingon arviointikustannuksista.

Korvausta vahingosta voidaan maksaa siltä osin kuin vahinkojen ja kustannusten kalenterivuositain yhteenlaskettu määrä ylittää 170 euroa.

17 §

Viljelysvahinkojen korvausperusteet

Viljelysvahinkona voidaan korvata enintään menetetyin sadon arvoa vastaava määrä sekä enintään vahingoittuneiden puutarha- ja taimitarhakasvien käypää arvoa vastaava määrä.

Viljelysvahingon arvo määräytyy Ruokaviraston vuosittain riistavahinkolain (105/2009) 10 §:n 2 momentin nojalla viljelysvahinkojen korvaamisessa käytettävistä normisadoista ja yksikköhinnoista antamien määräysten perusteella.

Vahinkoalan välttämättömästä täydennys- ja uudelleenviljelystä voidaan korvata enintään 100 prosenttia viljelystä aiheutuneiden tarpeellisten materiaali- ja työkustannusten kokonaismäärästä. Jos täydennys- tai uudelleenviljely ei ole mahdollista, voidaan korvata enintään vastaavan sadon välttämättömän hankinnan kustannukset, josta vähennetään säästyneet täydennys- tai uudelleenviljelykulut. Korvauksen määrä ei kuitenkaan saa ylittää vahingon tosiasiallista arvoa.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä viljelysvahinkojen korvausperusteista.

18 §

Eläinvahinkojen korvausperusteet

Eläinvahinkona voidaan korvata tuotantoeläimelle tai kotieläimelle aiheutuneesta vahingosta enintään:

1) tapetun taikka vahingon takia lopetetun eläimen käypä arvo sen mukaisesti kuin riistavahinkolain 11 §:n 2 momentin nojalla säädetään eläinvahinkojen korvaamisessa käytettävistä käyvisistä arvoista;

2) vahingoittuneen eläimen hoitamisesta aiheutuneet eläinlääkintäkustannukset enintään eläimen käypään arvoon saakka.

Korvauksen määrää laskettaessa otetaan vähennyksenä huomioon se määrä, jolla tuotantoeläintä voidaan muulla tavoin käyttää hyödyksi.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä eläinvahinkojen korvausperusteista.

Valiokunnan mietintö YmVM 10/2021 vp

19 §

Viljelys- ja eläinvahingosta ilmoittaminen

Vahingonkärsijän on tehtävä vahingon havaittuaan viipymättä vahinkoilmoitus elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle. Ilmoitus katsotaan toimitetuksi, kun se on saapunut viranomaiselle. Ilmoituksen tulee sisältää vahingonkärsijän yhteystiedot sekä tiedot vahingon sijainnista, vahingon aiheuttajasta ja ajankohdasta sekä vahingon kohteesta ja laajuudesta.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä vahinkoilmoituksen sisällöstä.

20 §

Viljelys- ja eläinvahingon toteaminen ja arviointi

Viljelysvahingon toteaa ja arvioi vahingonkärsijän pyynnöstä toimivaltainen kunnan viranomainen. Eläinvahingon toteaa ja arvioi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen hyväksymä riippumaton asiantuntija. Arviointi on tehtävä viipymättä sen jälkeen, kun elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus on vastaanottanut vahinkoilmoituksen ja arvioinnin suorittava taho on saanut tiedon vahingosta.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi siirtää eläinvahingon arviointia koskevan tehtävän sellaisen tahon hoidettavaksi, jolla on tarvittava pätevyys ja parhaimmat edellytykset eläinvahingon arvioimiseksi. Ulkopuoliseen arvioijaan sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen suorittaessaan tässä laissa tarkoitettua tehtävää. Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974). (Uusi 2 mom.)

Arvioijan on laadittava kirjallinen selvitys vahingon määrästä ja laajuudesta.

Kunta voi periä sen viranomaisten suorittamista tehtävistä maksun. Kunnalle perittävä maksu voi vastata enintään suoritteen tuottamisesta kunnalle aiheutuvia kokonaiskustannuksia. Maksun perusteista määrätään tarkemmin kunnan hyväksymässä taksassa. Maksut ovat suoraan ulosotto-kelpoisia. Niiden perimisestä säädetään verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007).

5 luku

Maakotkan ja sääksen pesintään perustuvat tuet

21 §

Maakotkan pesintään perustuvan porotaloustuen perusteet ja tuen saaja

Porotaloudelle voidaan myöntää tukea maakotkan porotaloudelle aiheuttamien vahinkojen perusteella poronhoitolain 2 §:ssä tarkoitettulla poronhoitoalueella valtion talousarviossa osoitettujen määrärahojen rajoissa. Jos tukea ei voida suorittaa talousarvion puitteissa täysimääräisesti, tuen määrää vähennetään kaikilta tuen saajilta samassa suhteessa. Tuki maksetaan paliskunnalle.

Valiokunnan mietintö YmVM 10/2021 vp

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä maakotkan reviirillään ravinnoksi käyttämien porojen laskennallisesta arvosta.

22 §

Reviirikohtainen porotaloustuki

Maakotkan reviirikohtainen porotaloustuki lasketaan kertomalla maakotkan reviirillään ravinnoksi käyttämien porojen laskennallinen arvo 23 §:ssä tarkoitetulla reviirikohtaisella kertoimella, joka määräytyy maakotkan pesimätilanteen ja poikastuoton perusteella.

23 §

Reviirikohtainen kerroin

Reviirikohtainen kerroin maakotkan asutusta reviiristä on yksi. Jos maakotkan asuttu reviiri tuottaa poikasia, kerroin on kolme.

Tunturipaliskunnissa kerroin maakotkan asutusta reviiristä on kaksi. Jos maakotkan asuttu reviiri tuottaa poikasia, kerroin on viisi.

Tunturipaliskuntia ovat:

Hammastunturi;
Ivalo;
Kaldoaivi;
Kyrö;
Käsivarsi;
Lappi;
Muddusjärvi;
Muotkatunturi;
Näkkälä;
Näätämö;
Paatsjoki;
Paistunturi;
Sallivaara;
Vätsäri.

Reviirikohtainen kerroin Suomen ja toisen valtion rajan molemmalle puolelle ulottuvasta reviiristä, jolla oleva pesä sijaitsee toisen valtion alueella, on 3 momentissa lueteltujen tunturipaliskuntien osalta aina kaksi ja muiden paliskuntien osalta aina yksi. Poronhoitoalueen rajan eteläpuolelle ulottuvasta maakotkan reviiristä maksetaan osittainen tuki.

24 §

Tuen maksaminen paliskunnalle

Tuki maksetaan paliskunnalle kaikista sen alueella olevista 23 §:ssä tarkoitetuista maakotkan reviireistä.

Valiokunnan mietintö YmVM 10/2021 vp

Reviirikohtainen tuki ositetaan paliskuntien kesken, jos reviirin maakotkien katsotaan käyttävän ravinnokeeseen poroja useamman paliskunnan alueella. Jos reviiri on osittain tunturipaliskunnan alueella, tuki lasketaan käyttämällä tunturipaliskunnan reviirikohtaista kerrointa koko reviirillä.

25 §

Korvaus korvamerkitystä porosta

Paliskunta maksaa saamastaan porotaloustuesta poron omistajan vaatimuksesta hänelle korvauksen maakotkan tappamasta tai maakotkan aiheuttaman vahingon takia lopetetusta korvamerkitystä porosta.

Jos paliskunnan alueella ei ole porotaloustukeen oikeuttavaa maakotkan pesintää tai pesinnän perusteella maksettava tuki ei kata 1 momentissa tarkoitettua poronomistajalle aiheutunutta vahinkoa, poron omistajan vahinko korvataan siten kuin 18 §:ssä säädetään.

26 §

Sääksen pesintään perustuva kalataloustuki ja tuen saaja

Kalataloudelle voidaan myöntää tukea sääksen kalanviljelylaitoksilla viljellyille kaloille aiheuttamien vahinkojen perusteella valtion talousarviossa osoitettujen määrärahojen rajoissa. Jos tukea ei voida suorittaa valtion talousarvion puitteissa täysimääräisesti, tuen määrää vähennetään kaikilta tuen saajilta samassa suhteessa.

Kalataloustukea voidaan maksaa kalanviljelyalan yritykselle.

27 §

Kalataloustuen perusteet

Kalataloustukea voidaan myöntää sääksen ravinnokeeseen käyttämien viljeltyjen kalojen laskennallisen arvon mukaan.

Sääksen pesinnän perusteella myönnettävä kalataloustuki lasketaan kertomalla sääksen paimäärä sääksiparin ja sen poikasten pesimä kautena käyttämän ja vahingoittaman viljellyn kalan määrällä (kg/pesimäkausi) ja kalan tuottajahinnalla (€/kg).

Kalataloustuen laskennallinen arvo määräytyy kalanviljelylaitoksen vaikutuspiirissä sijaitsevien poikaspesien määrän perusteella. Laskennallisen arvon kerroin 10 kilometrin etäisyydellä kalanviljelylaitokselta on yksi ja 10-20 kilometrin etäisyydellä kerroin on 0,5. Mikäli pesivän sääksen saalistusalueella sijaitsee useita kalanviljelylaitoksia, tuki jaetaan tasan näiden laitosten kesken.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä kalataloustuen laskentaperusteista.

Valiokunnan mietintö YmVM 10/2021 vp

6 luku

Hakemiseen ja myöntämiseen liittyvät menettelyt

28 §

Avustuksen hakeminen

Avustusta haetaan toimivaltaiselta elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta ennen avustettavan hankkeen tai toimenpiteen aloittamista. Avustuksen hakemisesta säädetään lisäksi valtionavustuslain 9 §:ssä.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi asettaa avustuksen hakemiselle hakuajan.

29 §

Avustushakemus

Avustushakemuksen tulee sisältää tiedot:

- 1) hakijasta;
- 2) hankkeesta ja toimenpiteestä, johon avustusta haetaan;
- 3) hankkeen ja toimenpiteen toteuttamiseksi tarvittavan avustuksen määrästä ja arvonlisäverotomista kustannuksista;
- 4) hankkeeseen tai toimenpiteeseen saadusta muusta julkisesta rahoituksesta;
- 5) muiden viranomaisten kuluvana ja kahtena edellisenä verovuotena avustuksen hakijalle myöntämistä vähämerkityksisistä tuista;
- 6) muista kuin 1—5 kohdassa tarkoitetuista hankkeeseen tai toimenpiteeseen liittyvistä keskeisistä seikoista.

Valtionavustuksen hakijan selvittämisvelvollisuudesta säädetään lisäksi valtionavustuslain 10 §:ssä.

30 §

Korvauksen ja tuen hakeminen

Korvausta ja tukea haetaan toimivaltaiselta elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta. Korvausta haetaan ilman aiheetonta viivytystä vahingon toteamisen jälkeen. Edellä 5 luvussa tarkoitettua tukea haetaan vuosittain viimeistään 31 päivänä lokakuuta.

Hakemus käsitellään ilman aiheetonta viivytystä sen kalenterivuoden aikana, jona vahinko on tapahtunut, tai viipymättä sen jälkeen, jos hakemus saapuu niin myöhään, ettei sitä voida käsitellä kyseisen vuoden loppuun mennessä.

31 §

Korvaushakemus

Korvaushakemuksen tulee sisältää tiedot:

Valiokunnan mietintö YmVM 10/2021 vp

- 1) hakijasta;
- 2) vahingon aiheuttajasta;
- 3) vahingosta ja vahingon kohteen arvosta;
- 4) vahinkopaikan sijainnista;
- 5) toimista, joilla vahinkoa tai sen laajentumista on pyritty estämään;
- 6) hakijan kunnalle tai muulle taholle maksamista arviointikustannuksista;
- 7) hakijan mahdollisuudesta saada vahingosta korvausta vakuutuksesta tai muulla perusteella;
- 8) haettavan korvauksen suuruudesta.

Korvaushakemukseen on liitettävä tositteet aiheutuneista materiaali- ja työkustannuksista.

Jos vahingon määrä voidaan todeta vasta seuraavalla kasvukaudella, hakemusta on tältä osin täydennettävä vahingon määrän todentavalla lisäselvityksellä. Lisäselvitys on toimitettava elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle vahinkoa seuraavan vuoden toukokuun loppuun mennessä.

Hakijan tulee korvaushakemuksen käsittelyn yhteydessä pyynnöstä antaa tiedot muistakin seikoista, joita toimivaltainen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus tarvitsee hakemuksen ratkaisemiseksi.

32 §

Tukihakemus

Porotaloustukihakemuksen tulee sisältää paliskunnan yhteystiedot.

Kalataloustukihakemuksen tulee sisältää tiedot:

- 1) hakijasta;
- 2) vahingosta ja vahingon kohteen arvosta;
- 3) vahinkopaikan sijainnista;
- 4) toimista, joilla vahinkoa tai sen laajentumista on pyritty estämään;
- 5) sääksen pesinnästä;
- 6) hakijan sääksen pesintätiedosta maksamista kustannuksista;
- 7) hakijan mahdollisuudesta saada vahingosta korvausta vakuutuksesta tai muulla perusteella;
- 8) haettavan tuen suuruudesta;
- 9) kuluvan ja kahden edellisen verovuoden aikana saadun vähämerkityksisen tuen kokonaismäärästä.

33 §

Avustuspäätös

Avustuspäätöksestä tulee käydä ilmi avustuksen saaja, tiedot avustuksen käyttötarkoituksesta, avustuksen määrä, avustuksen ehdot sekä avustuksen myöntämisen, avustuksen valvonnan ja takaisinperinnän perusteet. Valtionavustuspäätöksestä säädetään lisäksi valtionavustuslain 11 §:ssä.

Valiokunnan mietintö YmVM 10/2021 vp

34 §

Korvauspäätös

Viljelys- ja eläinvahinkojen korvauspäätöksestä tulee käydä ilmi korvattavan vahingon laatu ja määrä, korvauksen määrä ja laskentaperuste sekä korvauksen takaisinperinnän perusteet.

35 §

Tukipäätös

Päätöksestä maakotkan reviirikohtaisesta tuesta tulee käydä ilmi:

- 1) asuttujen reviirien määrä;
- 2) poikasia tuottaneiden reviirien määrä;
- 3) naapurimaissa lähellä poronhoitoalueen rajaa olevien reviirien määrä;
- 4) asumattomien, mutta kahtena edellisenä vuonna asuttuna olleiden reviirien määrä.

Tiedot esitetään paliskunnittain sekä paliskuntien ja valtakuntien yhteisistä reviireistä paliskunnittain.

Päätöksestä sääksen pesintään perustuvasta tuesta tulee käydä ilmi:

- 1) enintään 20 kilometrin päässä kalanviljelylaitoksesta sijaitsevien sääksen poikaspesien määrä;
- 2) poikaspesien etäisyys kalanviljelylaitoksesta;
- 3) päätöksen perusteena oleva kalan tuottajahinta.

36 §

Avustuksen, korvauksen ja tuen palauttaminen

Korvauksen ja tuen saajan tulee viipymättä palauttaa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuskelle virheellisesti, liikaa tai ilmeisen perusteettomasti saamansa korvaus tai tuki.

Avustuksen palauttamisesta säädetään valtionavustuslain 20 §:ssä sekä tuen maksamisen keskeyttämisestä ja takaisinperinnästä eräiden valtion tukea koskevien Euroopan unionin säännösten soveltamisesta annetun lain 1 §:ssä.

37 §

Avustuksen, korvauksen ja tuen maksamisen keskeyttäminen ja takaisinperintä

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskuksen on päätöksellään määrättävä korvauksen ja tuen maksaminen lopetettavaksi sekä jo maksettu korvaus ja tuki takaisin perittäväksi, jos:

- 1) saaja on jättänyt ilmoittamatta seikasta, joka on ollut omiaan olennaisesti vaikuttamaan korvauksen tai tuen saantiin tai määrään taikka antanut siitä väärän tai harhaanjohtavan tiedon;
- 2) saaja on jättänyt palauttamatta korvauksen tai tuen, joka on 36 §:n mukaan palautettava;
- 3) korvaus tai tuki on muusta kuin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettusta syystä myönnetty tai maksettu perusteettomasti;

Valiokunnan mietintö YmVM 10/2021 vp

4) Euroopan unionin lainsäädännössä sitä edellytetään.

7 luku

Erinäiset säännökset

38 §

Muutoksenhaku

Tämän lain mukaiseen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskuksen päätökseen saa vaatia oikaisua. Oikaisuvaatimuksesta säädetään hallintolaissa (434/2003).

Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019).

39 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana.

Tämän lain voimaan tullessa vireillä oleviin asioihin sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä, jollei Euroopan unionin säännöksistä muuta johdu.

Tällä lailla kumotaan rauhoitettujen harvinaisten eläinten tuottamien vahinkojen korvaamiseksi maksettavista avustuksista annettu ympäristöministeriön päätös (1626/1991) sekä maakotkien porotaloudelle aiheuttamien vahinkojen korvaamisesta annettu valtioneuvoston asetus (8/2002).

Valiokunnan lausumaehdotukset

1. Eduskunta edellyttää, että lintudirektiivin mahdollistamia poikkeusmenettelyjä sovelletaan joustavasti merimetsokannan aiheuttamien vahinkojen ehkäisemiseksi.

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää viipymättä merimetson aiheuttamia vahinkoja kaupalliselle kalastukselle ja valmistelee erillisen tukijärjestelmästä annettavan hallituksen esityksen, mikäli selvitys osoittaa, että merkittäviä vahinkoja aiheutuu. Valmistehun etenemisestä on esitettävä selvitys vuoden 2022 loppuun mennessä, mikäli hallituksen esitystä ei ole annettu eduskunnalle.

Valiokunnan mietintö YmVM 10/2021 vp

Helsingissä 25.11.2021

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Juha Sipilä kesk
varapuheenjohtaja Tiina Elo vihr
jäsen Petri Huru ps
jäsen Hanna Kosonen kesk
jäsen Johan Kvarnström sd
jäsen Sheikki Laakso ps
jäsen Niina Malm sd
jäsen Kai Mykkänen kok
jäsen Mikko Ollikainen r
jäsen Mauri Peltokangas ps
jäsen Saara-Sofia Sirén kok
jäsen Katja Taimela sd
jäsen Ari Torniainen kesk

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Susanna Paakkola